

Itthon vagy külföldön?

MAGUNKAT MINDENHOVÁ
MAGUNKKAL VISSZÜK!

A modul szerzője: Borbélyné Nagy Éva

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

10. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a Magyarok a világban					
A	Kalandozók és emigránsok a családban: az előzetes tájékozódás alapján a gyerekek kitöltik a táblázatot. 10 perc	Információgyűjtés	Önálló munka	D1 (Családtagok a világban 1.)	P1 (Családtagok a világban – útmutató)
B	Híres magyarok a világban: tudósok, művészek, utazók, történelmi személyiségek. Téma kiválasztása, feladat megbeszélése. 10 perc	Információbővítés	Frontális osztálymunka		P2 (Híres magyarok a világban – útmutató)
I/b Földrajzi jelenlét, életutak					
A	A család földrajzi jelenléte a világban (lásd Hol élnek rokonaink?). A gyerekek a színes lapokra felírják a külföldön élőket (a családi kapcsolat megnevezésével), és elhelyezik őket a világtérképen. Majd a tanulók 4–6 fős csoportokat alakítanak. A csoportok összesítik a táblázatban az egyéni lapokon szereplő adatokat. Ezt követően összegzik a következő táblázatban, hogy családtagjaik közül ki miért hagyta el Magyarországot. A csoportok szószólói ismertetik az osztállyal a világtérképnél munkájuk eredményét. 30 perc	Megértés Összefüggések meglátása Kritikus gondolkodás Beleérző képesség Összetartozás érzése	Önálló munka Frontális osztálymunka Csoportmunka Egész csoport együtt – bemutatás	D2 (Családtagok a világban 2.) D3 (Az ország elhagyásának okai)	P1 (Családtagok a világban – útmutató) Világtérkép, csomagolópapír vagy tábla, gyurmaragasztó, ragasztószalag

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A gyerekek áttekintik és ismertetik az életutakat, indíttatást. Majd tablót készítenek. A kész tablókat az egész osztály megtekinti. 30 perc	Beleérző képesség Kritikus gondolkodás Összefüggések meglátása Lényegkiemelés Előadói képesség Kommunikáció	Kooperatív csoportmunka Egyéni vagy csoportos bemutatás Frontális munka – megbeszélés	Filctollak, színes ceruzák, csomagolópapír, ragasztó, papír	P2 (Híres magyarok a világban – útmutató) Könyvtár, internet-hozzáférés, világtérkép, ismeretterjesztő folyóiratok, nyomtató
I/b Összegzés					
A	Közös összegző beszélgetés. 5 perc	Elemzés Értékelés			
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a Itthon vagy külföldön?					
A	Menni vagy maradni? Ismertetjük a gyerekekkel a párbeszédkör alapszabályait. Ezt követően megkapják a beszélgetés alapjául szolgáló nézőpontokat, amelyek ütköztetésével folyik a beszélgetés. 60 perc	Kritikus gondolkodás Kölcsönös megértés Tisztelet Aktív figyelem	Egész osztály együtt – párbeszédkör	D4 (Párbeszédkör – nézőpontok) D5 (A hatékony párbeszéd alapszabályai)	P3 (Itthon vagy külföldön? – útmutató) P4 (Mi a párbeszédkör?)
B	Menni vagy maradni? A családi legendáriumból származó történetek mesélése. A gyerekek összevetik az elhangzottakat a párbeszédkör nézőpontjai szerint. 60 perc	Kritikus gondolkodás Kölcsönös megértés Tisztelet Aktív figyelem	Egész osztály együtt – előadás, megbeszélés	D4 (Párbeszédkör – nézőpontok) D5 (A hatékony párbeszéd alapszabályai)	P3 (Itthon vagy külföldön? – útmutató) P4 (Mi a párbeszédkör?)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
A	A téma feldolgozása után értékeljük a tapasztal- takat. Ki-ki önállóan leírja, összegzi, milyen felismeré- sekre jutott. A legfontosabbat és megoszthatót el- mondja az egész csoport előtt. Esetleg csomagoló- papíron rögzíti. 30 perc	Kritika Nyitottság Identitás	Önálló munka Egész osztály együtt – megbeszélés		Csomagolópa- pír, filctollak

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Családtagok a világban

A cél, hogy a tanulók ráérezzenek annak a döntésnek a fontosságára, hogy itthon vagy külföldön éljenek-e a jövőben; hogy saját élményeken, családtagjaik tapasztalatain keresztül a kérdéskör személyesebbé váljon.

A tanulók előzetes kutató- és gyűjtőmunkát végeznek családtagjaik körében arról, hogy a közeli rokonságból ki és hol él külföldön. *Nincs szükség személyes adatokra!* Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy elegendő a rokonsági fok megnevezése (testvér, nagybácsi stb.), a név nem fontos.

A kapott adatokat, információkat beírják a D1 tanulói segédlet rovataiba, lehetőleg a város, település megnevezésével az adott földrajzi egységen belül. A kitöltött adatlap képezi a közös foglalkozás kiindulópontját.

Alakítsunk 4–6 fős csoportokat. Kérjük meg a csoportokat, hogy összesítsék az egyéni lapokon szereplő adatokat, információkat a D2 jelű tanulói mellékleten.

Ezután kitöltik a külföldre távozás okait is a D3 mellékleten.

A csoportok a világtérkép előtt ismertetik a kapott adatokat, információkat az egész osztállyal.

A záró beszélgetést segítő kérdések:

Foglalkoztok-e azzal a kérdéssel, itthon vagy külföldön akartok-e élni?

Családban vagy másutt szerzett információk gondolkodtatnak el benneteket?

Milyen motívumok határozzák meg, hogy az emberek mennyire kötődnek szülőföldjükhöz?

Melyek a távozást erősen befolyásoló tényezők?

Az ország elhagyását illetően mennyiben más a helyzet ma, mint a rendszerváltás előtti években?

Ma mi a legcsábítóbb a külföldre költözésben?

Mit gondoltok, mennyire sikerül megtartani a magyar nyelvet, kultúrát, ha hosszú időre vagy véglegesen távozik valaki Magyarországról?

Fontos-e a nemzeti identitás a maradás vagy távozás eldöntésében? Mennyire?

A gyakorlat alatti beszélgetésekben térjünk ki azokra az érzelmi motívumokra, melyek a külföldön élő családtagokkal kapcsolatosak. A felmerülő érzelmek változatosak lehetnek: csodálat, irigység, büszkeség, sajnálat, elismerés, közöny, megvetés, harag stb. Nem az a cél, hogy pontos információkat kapjunk, hanem hogy tudatosodjon a gyerekekben, hogy milyen érzelmi töltést vált ki belőlük a téma, és szükség esetén időben kezelni tudjuk érzelmi reakcióikat. Beszélgethetünk a gyakorlat végén arról is, milyen gyakori vagy szoros a kapcsolat a külföldön élőkkel, és hogyan lehet változtatni a jövőben az esetleges kedvezőtlen helyzeten.

P2 Híres magyarok a világban

A cél: bemutatni, hogy mindig voltak, akik útra keltek, és külföldön próbáltak szerencsét, gyarapították tudásukat. Sokan közülük hírnevet szereztek a magyarságnak; tudatosítani, hogy az *itthon vagy külföldön* kérdésre sokféle válasz adható; ráébreszteni a tanulókat a nemzeti azonosságtudat fontosságára, melyet lehet külföldön is ápolni, erősíteni.

Alakítsunk 4–6 fős csoportokat.

Adjuk ki a csoportoknak a feladatot. A gyerekek maguk választják ki, hogy kiknek az életrajzát (csoportonként 3–5 személy) kívánják

feldolgozni. Választhatók híres magyar művészek, tudósok, utazók, történelmi személyiségek.

Feladat: kutassanak és gyűjtsenek olyan híres magyarokról információkat, akik tartósan külföldön éltek (könyvtár, internet).

Készítsenek tablót az alábbi adatok szerint: a személy neve, tevékenysége (melynek hírnevét köszönhette), hol és mikor élt, miért hagyta el az országot. Használjanak vizuális eszközöket: képeket, fotókat, térképvázlatot, néhány adatot. A tabló legyen elég színes és áttekinthető.

Mutassák be az egész osztálynak a tablót. (A tablókat, illetve a családi adatok összesítését a teremben jól láthatóan helyezzük el.)

Beszéljenek arról, mikor és miért ment el az illető, mivel vált ismertté; milyen volt a külföldre szakadtak kapcsolata az anyaországgal külföldi tartózkodása alatt.

Az értékelő beszélgetést segítő kérdések:

Milyen volt a csoporttagok közötti együttműködés?

Milyen szempontok alapján választottátok ki a tablóra került híres magyarokat?

Mi volt számotokra a legérdekesebb ebben a munkában?

Milyen érzés volt a sikeres magyarokkal való „találkozás”?

Szerencsésebb, ha a tanulók előzetesen végzik a gyűjtő- és kutatómunkát, és a foglalkozáson a tabló összeállítása történik.

Ha az előzetes felkészülésre nincs lehetőség, akkor a gyakorlat több időt igényel, és a forrásanyagokat a tanteremben kell biztosítanunk a tanulónak. Szervezhetünk a rendelkezésre álló időben iskolai könyvtárlátogatást is. (Előre beszéljük meg a könyvtárossal, hogy a megfelelő forrásanyagokat rövidebb időn belül érjék el a tanulók).

Ahol van iskolai honlap, úgy oda is felkerülhet az eredmény. Akár közvetlenül arra is készíthetik a „tablót” a tanulók.

A csoportokat ebben az esetben érdemes a tanulók érdeklődési körének (művészetkedvelők, -gyakorlók, tudományos területeken jár-

tasabbak, kalandkedvelők, a történelem, a politika, a közélet iránt érdeklődők stb.) megfelelően összeállítani.

Híres magyarok (néhány példa)

Baktay Ervin
 Bartók Béla
 Bay Zoltán
 Benyovszky Móricz
 Bíró László
 Cziffra György
 Gábor Dénes
 Iványi Grünwald Béla
 Kármán Tódor
 Klapka György
 Kossuth Lajos
 Körösi Csoma Sándor
 Márai Sándor
 Mészáros Lázár
 Neumann János
 Pierre Székely
 II. Rákóczi Ferenc
 Szent-Györgyi Albert
 Szilárd Leó
 Teller Ede
 Türr István
 Vámbéri Ármin
 Varga Béla
 Verancsics Fausztusz
 Victor Vasarely
 Wigner Jenő

P3 Itthon vagy külföldön? – útmutató

A cél: kritikus és felelős gondolkodásra ösztönözni a tanulókat a *menni vagy maradni* kérdésében; demokratikus kommunikációs technika bemutatása, gyakorlása.

Ismertessük a tanulókkal a foglalkozás témáját.

Beszéljük meg közösen a párbeszédkör alapelveit, alapszabályait.

Nyissunk egy idézettel vagy konkrét példával, akár az előző gyakorlatok alapján. Érdekes provokatív állítással vagy kérdéssel indítani a beszélgetést. Indítsuk el a párbeszédet, figyeljünk arra, hogy a tanulók legyenek a főszereplők, a pedagógus feladata csak segíteni a folyamatot. Tartalmilag semmi esetre se foglaljunk állást, ne ítélgessünk, és törekedjünk arra, hogy a gyerekek se ítélgessenek.

A cél a különböző álláspontok megismerése.

A végén tömören foglaljuk össze a tanulókkal a párbeszéddel kapcsolatban szerzett tapasztalataikat.

A beszélgetést segítő kérdések:

Benneteket mi motiválna elsősorban arra, hogy külföldre menjetek?

Mi motivál arra, hogy itthon maradjatok?

Van-e különbség a jelenlegi motívumok és az előző generációk motívációi között?

Mennyire erősen kötődtek családotokhoz, szülőföldetekhez?

Megváltoztatnátok-e a neveteket, ha ez segítené az érvényesülésben külföldön?

Mit gondoltok, mennyiben változnának meg szokásaitok, ünnepeitek, ha külföldön élnétek? Zavarna ez benneteket hosszú távon?

Érzelmileg nehéz lenne elhagyni a családtagokat? Gyengülne-e benneteket a hozzájuk tartozás érzése?

Saját leendő családotokban, gyermekeitekben erősítenétek-e a magyar nemzethez tartozás érzését? Miért? Miért nem?

Miért gondoljátok, hogy külföldön jobban meg tudjátok valósítani álmaitokat, elérni céljaitokat?

Miért gondoljátok, hogy itthon tudjátok jobban megvalósítani álmaitokat, elérni céljaitokat?

A beszélgetés során sok új szempont, kérdés vetődik fel, amelyre nehéz előre felkészülni. A pedagógus feladata *csupán* a beszélgetés folyamatosságának a fenntartása, a téma fókuszának megőrzése és az alapelvek, alapszabályok betartatása. Érdekes a beszélgetés megkezdése előtt ezeket közösen tisztázni, akár alakítani.

Ne felejtjük el, nincs helyes vagy helytelen válasz. Az eltérő vélemények, álláspontok kifejtését kíváncsiság, érdeklődés, kölcsönös tisztelet kísérfje.

P4 Itthon vagy külföldön?

Mi a párbeszédkör?

Egyszerű, könnyen elsajátítható tanulási módszer, amely kiscsoportban (5–20 fő) gyakorolható kommunikációs eljárás. Szemben a vitával, a párbeszéd során nem saját álláspontunk helyességéről akarjuk meggyőzni társainkat, hanem nyitottak és kíváncsiak vagyunk a többiek véleményére, álláspontjára. Nem meggyőzni akarjuk a többieket, hanem megérteni. A különböző nézetek, elképzelések megismerését szolgálja, a közös érdekek feltárására alkalmas, és segít az eltérések, különbözőségek okainak feltárására is. Miért más a többiek véleménye?

A párbeszédkör mint módszer jó lehetőség arra, hogy a résztvevők a beszélgetés során együtt gondolkodjanak közös dolgaikon, ki-tartva saját véleményünk mellett, de tiszteletben tartva a másikat.

A párbeszédkör eredete a korai amerikai demokrácia születéséhez kötődik, de a 19. századi Svédországban szintén gyökeret vert. Olof

Palme volt svéd miniszterelnök szerint „Svédország jelentős mértékben párbeszédköri demokrácia”. Svédország felállította a kiscsoportos demokrácia alapmodelljét, kiegészítve az amerikai párbeszédkörök saját történelmét, amikor az emberek a közös érdekeik alapján alkottak csoportokat. Svédországban a felnőttoktatás alapja a kiscsoportos tanulás.

E módszer alapvetően képességfejlesztő. Az alábbi képességek kialakítását, továbbfejlesztését célozza: az egyén

- legyen képes aktívan használni, összehasonlítani eddigi élettapasztalatait és a tanultakat;
- legyen képes saját véleményének a megfogalmazására;
- legyen képes információk feldolgozására és a kritikai gondolkodásra;
- legyen képes mások gondolatainak végighallgatására;
- tudjon mérlegelni különböző álláspontokat;
- legyen tisztában saját értékrendszerével;
- tudja félretenni személyes érzelmeit, és objektíven közelíteni egy-egy problémához,
- legyen képes megőrizni nyitottságát;
- legyen képes az intelligens kommunikációra;
- tartsa tiszteltben mások elveit;
- legyen képes a tárgynál maradni;
- legyen képes szabadon beszélni;
- legyen képes barátságosan, udvariasan kifejezni egyet nem értését;
- legyen képes értékelni saját véleményét.

Egy-egy téma feldolgozása az alábbi elemekből tevődik össze:

- *lexikon*: szóban forgó kérdés rövid meghatározása;
- *nyitó kérdések*: céljuk a meglévő ismeretek, tapasztalatok mozgósítása, az érdeklődés felkeltése;
- *adatok*: számok, statisztikai adatok a kérdés súlyának, az „érinnettésnek” mérlegelésére;

- *elemző kérdések*: céljuk, hogy tisztázzuk, előbbre jutottunk-e a téma meghatározásában, a problémák, konfliktusok feltérképezésében;
- *álláspontok bemutatása*: a lehető legszélesebb skálán bemutatni az egyes véleményeket itthonról, a világ többi részéből (ez történhet közös feldolgozással, házi feladatként otthoni olvasással, csoportmunkában);
- *kérdések*: céljuk az álláspontok megértése, mérlegelése, saját vélekedésünkkel való összevetése;
- *összegző kérdések*: céljuk a téma és gondolataink összegzése, a további lépések (új téma kiválasztása, további kutatások stb.) megbeszélése, az eddigiek értékelése.

A párbeszédkör nyolc alapelve:

1. EGYENLŐSÉG ÉS DEMOKRÁCIA
2. FELSZABADÍTÁS ÉS FELHATALMAZÁS
3. EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS BARÁTSÁG
4. SZABADSÁG ÉS CÉLSZERŰSÉG
5. FOLYAMATOSSÁG ÉS TERVSZERŰSÉG
6. AKTÍV RÉSZVÉTEL
7. FORRÁSANYAG
8. VÁLTOZÁS ÉS TEVÉKENYSÉG

Javaslatok, ötletek a beszélgetést vezető részére

Tekintetünkkel biztassuk a beszélőt.

Aki sokáig erősen állít valamit, azt kérjük meg, hogy az ellenkezőjét is fejtse ki.

Ha eltér valaki a témától, kérjük meg, hogy mondja el, hogyan kapcsolódik ez az eredeti témához.

Kérjük meg az elkalandozókat, hogy térjenek vissza az eredeti témához.

Ha hamis állítások, adatok hangzanak el, mondjuk azt, hogy „ebben nem vagyunk szakértők”; „nézzünk utána”; „az adatok csak illusztrációk, nem döntők, lényegről beszéljünk”.

A konkrét példa mindig érdekessé tesz egy témát.

A nézeteltérés sosem fajulhat személyeskedéssé.

Szembe kell nézni a konfliktussal.

Le kell állítani a személyeskedést, személyre irányuló támadást.

Nézeteltérésnél kérjük meg a feleket a szerepcserére: „Sétáljatok egy kicsit a másik cipőjében!”.

Kritikus helyzetben vissza kell térni az alapszabályokhoz!

Kulcskérdések, -mondatok:

Mi a lényeg?

Van-e erre vonatkozó tapasztalatod?

Miért mondod így? Magyarázd el, hogy jobban megérthessük!

Mi szól az ellen, amit mondtál?

Mi a véleményed legmeggyőzőbb eleme?

Vannak-e olyan dolgok, amelyekkel mindannyian egyetértünk?

Milyen új gondolataid támadtak a beszélgetés után?

Meg kell köszönnöm mindenki hozzájárulását!